FÓRUM NAPLÓ
irodalmi rovata

Látogatás a sírban

(A relativitás elmélete szerint, ha a sebesség nagyobb a fény terjedési sebességénél, úgy az időtartam is megváltozik, mondjuk így: összezsugorodik. Az űrhajózás szakemberei szerint tehát, ha az űrhajó a fény sebességénél nagyobb gyorsasággal halad, esetleg mire bolygónkra visszatér, itt már csak megöregedett gyermekeivel találkozik a hajón fiatalon maradt vándor.

Nem vagyok fizikus, s nem értek a relativitás elméletének boszorkányos számaihoz, elhiszem, hogy így kell lenni. Ám a költészet, a mesealkotás művészete már jóval korábban Einstein elméleténél feltalálta az időnek csodálatos relativitását, és megalkotta a meseirodalom egyik legszebb darabját, a Két jóbarát cím alatt ismeretes mesetípust. A mese még középkori eredetű, s népünk átformálta felfogásának, ízlésének megfelelőleg. Egyik legszebb változatát Cserszegtomajon jegyeztem fel egy kiváló mesemondó, Hegedűs József elbeszélése után.)

Két jóbarát együtt elment vándorútra. Közel egy faluban az egyik hamarosan munkát kapott egy öreg kovácsmesternél, a másik tovább ment. A kovácsnéné dolgozott szépen. Közben várta csak barátjának tudósítását, de egyszer sem kapott tőle levelet. Volt a kovácsmesternek egy lánya, a fiú megszerette, utóbb is megkérte, s mivel jó dolgos volt a fiú, neki adták. Meg is tartották az eskövőt.

Mikor úgy éjféli időben a menyasszony fejkötőt felteszik, beugrat az udvarra egy négyfogatos hintó, fekete lovakkal, fekete kocsival. — „*Külgyék ki a vőlegényt!*" — *azt mondja, aki gyütt. Megy ki a vőlegény, köszöntik egymást.* — „*Kedves barátom, eljöttem a menyegzőre, de aztán te is eljössz velem, meglátogatsz.*" — „*Hát gyere be.*" — „*Bemegyek szívesen, de nem sokat késhetek. Engem ne kínálj semmivel, s a vendégeidnek is mondd, hogy ne kináljanak.*"

Bementek, a vendég körülnézett, megnézte a menyasszony fejkötő feltevését, a vendégek előtt meghajtotta magát, aztán elköszönt. Fölszólt, hogy a barátja egy kicsit elkiséri őt, de mindjárt itt lesz. Kimentek. Azt mondja: — „*Remélem, nem tagadod meg, hogy te is engem meglátogass, majd a kocsimon gyüssz vissza.*"

Mentek, beszélgettek, közben a vőlegény énekszózatokat hallott. Kinézett a kocsi ablakán, de semmi élőlényeket nem látott. Úgy vette észre, nem is az úton, a földön, hanem a levegőben repültek.

Egyszer csak megállanak egy temető kapuban. Kiszáll a barátja, kinyitja az ajtót: — „*Megérkeztünk.*" *Nem oly rég elhantolt sírhoz értek. Megnyílott a föld, lépcsőalakon szépen lementek. Először beértek egy terembe, számtalan lámpa égett ott erős fénnyel. Mennek a másik terembe, ott már volt több kialudt lámpa. Benyitnak egy terembe, ott tiszta sötétség. Azt kérdezi tőle a vőlegény:* — „*Miféle lámpák ezek?*" — „*Nézd, barátom, ezek a kiégettek a megholtaké, az égők az élőké.*" — „*Mondd csak, kedves barátom, meg tudnád-e mutatni, melyik az enyém ezek között?*" — „*Meg, gyere csak.*" — *Kiválasztott egy lámpát:* — „*Ez a tied.*" — *Az pedig már félig lejjebb volt olajjal.* — „*Hát csak ilyen rövid az én életkorom? Tudod, hogy most gyüvök a menyegzőmből és a fele üdő sincs már. Nem lehetne teleönteni a lámpámat?*" — „*Megtehetjük.*" — *Fogta és teleöntötte a lámpáját. (Ha tele nem öntötte volna, vissza se ért volna.)* — „*Most mutasd meg a tiedet is.*" — *Bementek abba a terembe, ahol kevés égett már. Rámutatott egy tiszta sötét lámpára.* — „*Hát hogy-hogy, ez a tied, az ki van már aludva?*" — „*Igen, de ne ijeggyél meg, hogy meg vagyok halva. De most menj vissza, mert nekem is lejár az órám, neked is.*" *(Amikor a vőlegényes háztul elindultak, a barátja egy szivarral megkínálta, a szivar még mindig égett nála.)*

Elbúcsúztak. — „*Ott van a kapunál a kocsim, vár rád, vissza visz.*" — *De ő már nem kísérte vissza. A vőlegény beült a kocsiba, ugyanolyan gyorsasággal mentek visszafelé, ahogy gyüttek. Ahogy odaértek a falu végire, reggel lett. Annyit mondott csak a kocsis:* — „*Itthun vagyunk.*" — *Kiszállt a kocsiból, a szivar még mindig égett nála. A kocsis meg visszafordult.*

A vőlegény már a falu végén nagy változást vett észre. Volt egy kőkereszt, ami új volt, de most jó erősen bemohosodva látta. Elkezd menni a faluba befelé, de nem győzött a falun csodálkozni, hogy mennyire megváltozott. Éjjel ment el onnan, keresi a menyegzős házat, hogy ott még javában mulatnak, de jóformán rá se talált arra a helyre, ahonnan elindult. (Amíg a keresztet nézte, ott még égett a szivarja, ott dobta el.) Kérdezősködött a kovácsmestet felől, de sehun se tudtak felvilágosítást adni, hogy mi van. Kezdett megéhülni, hát elment a kocsmába, hogy eszik valamit. Hát hamarosan tojásrántottát csináltak neki, két deci bort ivott meg. Elkezdett érdeklődni a kocsmárosnál, nem hallotta-e, hogy valahol itt egy kovácsmester lányának a menyegzőjét tartják. A kocsmáros visszaemlékezve elkezdte mondani: — „*Jaj, már kezdek emlékezni egy kicsit. Az öregek beszélték, hogy volt ebben a faluban egy kovács, az adta lányát egy segédjének, megeskődtek, de azon az éjjel elment a barátjával, és soha az életben nem tért vissza.*" — *Fogta magát a fiatalember és fizetett. Azt mondta a kocsmáros:* — „*Barátom, ezt a pénzt nem használhatom. Hallottam róla, hogy ez valamikor kelendő volt, de most már nem jó.*"

Akkor aztán a templomba ment a vőlegény, s ott egyszerre egy őszhajú, őszbajszú öreg aggastyán lett belőle, aki ott meg is halt. Így fejezte be az életét.

DR. VAJKAI AUREL

és a pék

gyiek „*akinek*" hivatalba lépéséről már a szomszéd városka is értesült, és miként hírlik, többen siettek látására ...

Ám marad'unk Andrásnál és társainál. Olyan dudva termés mutatkozott a Bozóky szőlőben, hogy sűrűjében akár lagzit ülhetett volna az a sárkánykígyó! A szívós muhar a köves földhöz tapadt, a „tükék" leveles szoknyája alá bújva, mint kíváncsi kamasz. Matyi szidta a gazdát, míveltetve minden felmenő atyafiát, törölgette a homlokát, meg-megpihent, rágyújtott és szóval tartotta társait, míg a másik kettő kapával ostromolta a hegyet:

— Gazdasági iskolám van! Nem itt kéne nekem kapálni! Mondtam is a csoportban: adjatok velami nekem való munkát, az iskolámhoz illőt. Jámbor Zsiga csak halogatja, majd megbeszéli az agronómussal. Addig csak dolgozzak a növénytermesztési brigádban.

— Régen volt az! — szólt hátra András. — Elfeledte már maga azt az egyéves földmíves-iskolát!

— Még mindig tudok annyit, mint a hirtelen sült ugrómókusok! — hetvenkedett, a kapanyelére támaszkodva, a szövetkezet rossza. — Legalább brigadérosnak tettek volna!

— Annak ott kéne lenni ... — dörmögte a csoporton kívüli Csohonya bácsi. Matyi nem hallotta, oly annyira hátul kullogott. András megállt, kitépett egy bokorrá izmosodott papsajtot:

— Hová mentek ma reggel?

— Hegymagasra! — vetette oda Kása Matyi, miután rászánta magát néhány kapavágásra. — Legalább reggel adnának pálinkát ...

— Reggel óta várnak ... — tűnődött Oldal András, és egyszerre, mint amikor ugrik a kép a televízióban (mert azt is szerzett a csoport), megperdült az alatta tárulkozó táj: a várromos hegyek karjában nyújtózó völgy, a rét smaragdja, a tarló sárgája, a patak fénylő kígyója és eléje vetítődött a Szentgyörgyhegy túlsó oldala. Ott kapálnak a többiek, Szabó Karcsi, akivel egy időben szántak magukat a nagy lépésre, Darú Jóska, régi cimborája, Marton Gergő bácsi és velük Jóljárt Lajos, a brigádvezető. Mintha őt nézné, szégyenkezés és szorongás kerítette hatalmába, mint kisiskolás korában, amikor a patak partján tekergett, messzire kerülve az iskolát. Csakhogy ez kutyább érzés volt, akkor még tanulta a betűvetést, s nem adta írásban, hogy ezentúl tartozik valahova. Úgy gondolkodott, hogy rátámaszkodott a kapa nyelére. E pillanatban felcsattant alulról, a gazda hangja:

— Haladjunk, emberek! Estére sem végzünk ezzel a vágattal!

Andrásban bősz indulat kavargott, mint amikor a karikásostor csípős hegye vág a gyanútlanul legelésző bika bőrébe: tizenöt esztendeje nem ment napszámba, megszokta, hogy a maga gazdája és a szövetkezetben is annak tudta magát. Nagyot fújt és hirtelen, szinte vad mozdulattal vágott a köves földbe: most újra más keze-lába, ma estig. Parancsolnak azért a hetven forintért, még a liter borért ... Nekiesett a muharnak, elhagyta János bácsit, Matyit már nem is látta. Maga maradt a hegytetőn. Oldalra pillantott: duzzadt, sárgálló üveges szőlőszemek tekintettek rá. Úgy tetszett: a kisleánya mosolyog a „tüke" levelei alól, — mintha bújócskát játszana vele. A kapa nyelét a hónaljához szorítva, leguggolt, és nagy óvatosan letépte a Csabagyöngye fürtöt.

Valaki a háta mögött szuszogott. Megfordult: meleg, barna szeme összeakaszkodott a gazda hideg-kék tekintetével.

— Jolánkának ... — akarta mondani, de nem tudott se nyelni, se köpni. Gyöngyöt vert a homloka: mitévő legyék? Nem dobhatja el a fürtöt, zsebre sem teheti, úgy tartotta a tenyerén, mint fészekből pottyant madárfiókát. Moccanásnyi erőt sem érzett: mit szólnak a csoportban, ha híre megy, hogy rajtakapták — idegenben? Mi lett volna, ha ott történik? — Odahaza ... — suhant át az agyán. Csöppet megrándította a vállát: mi lehetne? Megmondaná, hogy ez a fürtöcske a kislányáé. A többiek nevetnének és Jóljárt Lajos, alighanem szakítana még egyet: vigyed párosan Jolánkának! — szólna. Persze, ez sem lenne helyénvaló: megdézsmálni a közöst, de az apák megértenék, legfeljebb Gergő bácsi is kérne egy fürtöt az unokájának ...

— **Miért nem szól** a gazda? — meredt a pékre. — Legalább kiabálna ... Égett a torka, a szája szélét cserepesre szárította forró lehelete, alig hallotta a saját hangját:

— Holnap nem jövök, Bozóky úr ... Várnak Hegymagason.

A szőlőfürt kihullt a kezéből, amint a kapát a vállára fektette.

EGERSZEGI FERENC:

Ihlet

Makacs gondok pöröltek bennem.
Éreztem, most kell énekelnem,
hogy legyőzzem a szív keservét
a fényre szomjas értelemben.

Igazságot tenni kevés volt
szobám falu; hívott az égbolt.
Tiszta kékje s a zsongó élet,
ha gondok úztek, menedék volt.

Mezőnk hívott. A paraszt gondja,
ki visszanéz, amíg kimondja:
nyomot hagyott a tűnt barázda.
De szeme a jövőt lobonja.

Most itt állok. Téle tüdővel
feleselek a múlt idővel.
S a rámszakadó boldogságot
nem veheti el senki tőlem.

Szilaj kedvem az égre röppen.
Vadlúd-sereg húz el fölöttem,
s szétkiáltom a nyárfasornak
szívvel és szóval: hazajöttem!

KÁLDI JÁNOS:

Feljegyzés a Keleti Pályaudvar várótermében

Azt a szót kerestem itt köztetek.
az oszlopnak dőlve, nyugtalan,
azt fülelte a szívem,
tűz-virág agyam;
azt a szót, amit ti mondtatok
a padon elnyúlva két félálom között,
gondolva félbemaradt munkátokra s az otthonra,
mit bekerít most a köd;
azt a szót, ami a száz-bozótú belső tájon át
felszökik, remeg,
a madár-megingatta ághoz hasonlóan,
mint halvány-hamvas üzenet;
azt a szót, ami nélkül
a legremekebb vers is csak ócska bog,
azt, azt figyeltem, —
hogy még jobban magamra kötözzem
mindannyi gondotok.

BUDAI ISTVÁN:

A régi óra

Februári délutánon
Köd borong a téli tájon.

Minden olyan dermedt, néma,
Csak a tűz lobog fel néha.

Bent ülök a kályha mellett,
Jóbarátként elmelenget.

Fejem felett régi óra,
Múló percek számlálója.

Régi óra, régi házból,
Messze eltűnt ifjúságból ...

Mennyi öröm, mennyi bánat
Látogatta ezt a házat!

Ami bú volt, hosszan mérte,
Örömem meg általlépte ...,

Ment az óra, járt az óra,
Néha rosszra, néha jóra.

Fordult ötre, fordult hatra:
Hullt a pere a bő garatra ...

Mire egyszer észrevettem,
Hosszú évsor állt mögöttem.

... Régi óra, arra kérlek,
Fordulj vissza harminc évet:

Fordulj vissza, lassan járva,
Szép tavaszra, ifjúságra!

S hogyha ismét fiú lettem,
Állj meg akkor ott felettem! ...